

Zwerftocht Beiler dominee eindigt in Ommen en Dalfsen Indringer Petrejus vaak op matje van de synode

door Frans Verkade

Het blijkt voor de Beiler kerkeraad een moeilijke opgave een goede voorganger te vinden. De vraag naar deze mensen is groot en het aanbod klein als rond het jaar 1600 de koers van de reformatie ook in het Drentse land doorwerkt. Blijdschap alom wanneer ene Hendrik Petrejus (Pieters) heeft toegezegd z'n intrek in de pastorie te zullen nemen. Het gejuich klinkt te vroeg. De classis zal zich nog vele keren laten horen.

De nieuwe dominee heeft z'n start gemaakt in het Groninger Haren. Daar is het met hem faliekant mis gegaan. Vanwege "ergerlijk levensgedrag" wordt hem in 1595 het vertreksein gegeven.

Petrejus is niet voor één gat te vangen. Korte tijd later werkt hij als Luthers predikant te Bornhovede. Wat hem daar is overkomen is onbekend maar hij heeft het er in ieder geval allerm minst naar z'n zin. De kerkeraad van hervormd Groningen ontvangt een schrijven van hem met het verzoek alsnog te mogen terugkeren.

Er gaat enige tijd voorbij voordat hij in het najaar van 1600 in het bezit van een brief van de Emders predikant Menso Alting als "een verloren zoon" gaat. Hij hoopt met goede documenten op zak door de kerkeraad als zodanig te worden aangenomen.

Het lukt. Na een schriftelijke schuldbelijdenis, een geloofsgetuigenis, ook nog eens een mondelinge uiteenzetting van zijn falen voor de totale gemeente en deelname aan het Avondmaal is voor de Groninger kerkeraad de kwestie afgedaan.

Beroep Beilen

De mannenbroeders uit Beilen zijn er vervolgens snel bij om deze boeteling in hun armen te ontvangen en aan de gemeente voor te stellen. In een paar weken lijkt alles geregeld. Echter als de nieuwe predikant zich in het voorjaar van 1601 op de classisvergadering meldt kan hij zonder pardon terug naar huis. Het ontbreekt volgens de heren nog aan de nodige getuigschriften. Ze willen meer weten over de leeropvattingen en het voortvluchtende bestaan van Petrejus.

Het komt tenslotte allemaal nog wel weer goed. Hoewel, het leven in de niet onaanzienlijke gemeente betekent grote armoede. Zozeer zelfs dat de prediker elders wil bijklussen om z'n schulden te kunnen aflossen, zo verhalen de synodestukken van 1602.

Een conflict met de onderwijzer wordt hem noodlottig en kost z'n baan. De stadhouder ontzet de dominee in het najaar van 1602 uit zijn bediening. Desondanks zet Petrejus door met het preken en dopen van kinderen en hij weigert om het "boek van de classis" af te geven. Na een nieuwe schuldbelijdenis gaat de synode door de knieën en geeft hem eerherstel.

Doodslag?

Een nieuw lichtpuntje, het beroep naar Rolde, wordt in de kiem gesmoord. De stadhouder steekt andermaal een spaak in het wiel. Ook de poging om op de vastenavond van 1603 verderop, in Ommen, aan de slag te gaan verloopt niet vlekkeloos.

Petrejus moet twee flinke aantijgingen weerstaan. Zo zou hij een doodslag hebben gepleegd en bovendien een verkeerde leer rondbazuinen. De Overijsselse synode neemt de zaak hoog op en wil de prediker eerst accepteren als hij een bewijs van goed gedrag uit handen van de strenge kerkeraad van Groningen heeft overgelegd. Het komt uiteindelijk weer allemaal goed.

Althans voor even. In 1606 is men in Ommen zijn onstichtelijk leven zodanig beu dat hij uitwijkt naar Dalfsen. Opnieuw onwettig. De drosten van Salland komen in actie en stellen in een brief aan de synode dat hij meer schade dan voordeel oplevert. Na lang aarzelen, mogelijk ook vanwege de pleidooien uit Dalfsen, spreken de synodeleden eerst in 1609 hun onaanvaardbaar uit en eisen dat er een andere predikant wordt beroepen. Het spel van hoor en wederhoor zou

nog tot 1611 duren. Toen is het de voortvluchtige Petrejus voor de vierde keer duidelijk gemaakt dat hij maar moest vertrekken.